

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

15 Août 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 303

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirini beşinci sene

15 Ağustus 1930

yılından bahs ederek «merhum İspartalı Hakkı B. den tek bir kelime ile bahsetmemiş olmasını çok ayıb görüyorum, çünkü merhumun **Türk - cülük** yolundaki gayreti çok büyüktür, biz gençlere Türkcülüğü o verdi. Hakkı Beyin Türkcülükteki rolü hakkında **İctihad** a bir mekale yazacağını ve bu suretle bu muhterem ölüyü tebcil edeceğimi kendisine söylediğim bizim müfettiş Beyin «ölüyü ne medh edeceksin, bir diriyi medh et ki bir gün sana bir eyiliği dokunur nasihatına ma'ruz kaldım» dedi. Erib B. bunu bir mekale halinde yazacağını da ilave etmiş olduğundan bir mahremlik mevzu'ı bahs değildir. Türk Ocakları müfettişi bey, mu'avini Erib Beye böyle bir nasihat havale etmesi sebebiyle şayanı takdirdir, çünkü olduğu gibi görünmüş - dür. Riyakarlık yokdur, maske yokdur Biz **utilitarisme** i miskîn bir manfa'at perverlikle karışdırıyoruz, halbuki bunların yekdiğerile hiçbir münasebetleri yokdur. Mahmud Sadık Bey, hayatda ve mematda daima eyilik ve yükseklilik ilham eden varlıklardandır. Ölülere, medh ve tebcile layık iseler, medh ve tebcil etmekde, en büyük ve nüfuzlu ricali medh etmekden bin defa daha çok fayda vardır; bu fayda ma'seri bir faydadır, aynı zamanda ma'seri de olmıyan ferdi olan fayda, pek lağar ve korada bir faydadır. Hakiki menfa'at umumi ve şamil menfa'at ve kuvvettir « Ölülere medh etmekde ne fayda var, medh edeceksen bir diriyi medh et ki, bir gün sana bir eyiliği dokunur » nasihat ile âmil olmak ictima'i bir husrana götürür. Hür, açık özlü **Türkie** maziyi, hali, istikbali yekpare tutar ve en büyük eyiliği ölü olsun diri olsun her eyiyi tebcilde ve şahsi için hiç bir menfa'at beklememekde bulur,

AB. DJ.

BÜYÜK MİLLETLERİN RUHLARI

VII

İngilterede sınıflar

İngilterede sınıfların tarihini başka bir eserde gösterdim, [*]. Buradan, mevzuumla doğrudan doğruya alakadar bir kaç mülâhaza alıyorum ve buna pek az şey ilave ediyorum.

[1] İngilterede kanunî esasının ve siyasi cemiyetin inkişafı «Le Développement de la Constitution et de la Société politique en Angleterre» ünvanlı kitabımıza müracaat edile.

E. B.

Evvela, İngiltere hükûmetinin aslî seciyesi bir irticac [Oscillation] dır, ki yekdiğerine zıd iki siyasi fırkayı bilmünavebe mevkii iktidara getirir. Mevkii iktidarı birinden diğeri nevbet ve fasıla ile nakl etdirir. Eğer bu fırkalardan biri munhasıran bir sınıflı temsil etseydi bu sınıfın menfa'atı ve ihtirasları, teşri'de [Législation da] bir kasr ve tahdid olmaksızın, tatmin olunmak ihtimali bulunurdu ve bu halden de netice olarak tazyikkâr bir **Régime** husule gelebilirdi. İngilizler için hüsnî talî eseridir, ki Manche denizinin ötesinde fırkaların, âyini, azaları arasında, rabita hidmetini gören bir mazisi vardır, Bu mazi nin an'anası her iki fırkada bazı aileleri ve bazı mahalleri, yekdiğerlerine sıkı sıkıya bağlar ve menfaati hazır alâkalarından tamamen âzade olarak, bir maksad için, muhaliflerinin maksadına karşı müttehid tutar.

Fırkaların tertibi bilhassa tarihidir, halbuki sınıfların tertibi «Stratification» u iktisadi dir. ba'zı kerre, yekdiğeri üzerine mevzu' tabakaların taksimatı arasında takribi tevafukun bulunduğuluştur; fakat hiç bir zaman bu tabakalar arasında ittisal ve mezc vaki olmamıştır.

Bu hususta tarihin şükûhu, mazi hakkında dindarane hürmet ve ri'ayet, hürriyeti ferdiyenin muhafızı gibi icrayı tesir etmiş ve etmekde bulunmuşlardır.

Fakat siyasi fırkalar ve ictimaî sınıflar arasındaki temayüz [distinction] ın muasırı cemiyetde paydar olabilmesi muhtemel değildir. Sınıflar, sarîh bir surette fırkalar halinde teşekkül etmek üzeredirler. Her gün daha ziyade çetin olan bu hayat mübarezesinden hali hazır menfaatları diğeri bütün alâkalara galebe eden alâkalar vücuda getirmektedir. Ve tarihi râbı-talar küçük bir çekme te'sirile çözümlüyor. Siyasi cemiyet, yekdiğerile mütesadım parçe [Bloc] lara munkasım gayri mütecanis ve müteharrik bir kitle olarak arzı vücud ediyor. Yeni zamanların ibtidasında, ictimaî sınıflar bir aralık, sınırları üzerinde birbirlerine o kadat yaklaşmış, aralarındaki hudud o kadar alçak ve atlayıp geçilmesi o kadar kolay idi, ki dahili taksimatı taliyeyi havi münferid bir sınıf ad edilebilirdi. Envazi'den başlayarak, ancak, şeref ve haysiyet i'tibarile en yüksek olanda karar kılan yekpare meyl [Pente unie] nin XVIIIinci asırda sanayi'in büyük tevessu'u tesirile nasıl kopduğunu, parçalandığını ve arazi aristok-rasyasının [yani büyük toprak sahiplerinin]

teşebbüslerle tefrika [désordre] nin nasıl teşdid edilmiş olduğunu gösterdim. Büyük sahibi milk ile çiftlikçi, çiftlikçi ile işçi, patron ile amele, zengin ehli sanayi ile sahibi yesar top-
rak mültezimi aralarında bir girdab açıldı. Sınıflar arasındaki muhalefet ve cidalin umumiyetle neticesi, mütehalif müdde'iyatın tabii hakemi olan hükûmete müraca'at ve yahud, kudret ve istifade aleti olan hükûmete vaz'ıyed etmek olur. Şimdiki halde her sınıf kendisini müdafaa etmek, vaziyetini tahkim etmek, hasımlarını rahatsız etmek ve yahud zaiflatmak, bî taraflara ba'zı fevaid yemliği arz etmek ve bu suretle onların i'tirazlarını uyutmak, yahud ittihadlarını te'min etmek için kanunu kullanmak teşebbüsünde bulunur.

Tarihi fırkalar henüz bakidir. Fakat oyuncaklar olmuşlardır, günden güne bunlar müdahinler kesiliyor ve sınıf ihtiraslarının aletleri oluyorlar. Kanunu sınıf ihtiraslarına teslim ediyorlar ve bittabi bu söz birliğinin masarifini hurriyet te'diye ediyor [yani tarihi fırkaların sınıf ihtirasatına alet olmaları zararını hürriyet çekiyor, bundan mutazarrır olan hürriyet oluyor] Binaen aleyh her sınıfın kitlesi, kuvveti, inkişafı ve temayülleri Britanya harsının istikbali için büyük akibetler tazammun ediyor. Bu akibetleri icmalen tesciye ve takrir etmeye çalışacağız.

Prof. E Boutmy

FELSEFE

Ameli Ruhiyyat

LES INCERTITUDES DE L'HEURE

PRÉSENTE

Dr. Gustave Le Bon

7

İkinci bahs

Harbler, inkılablar ve terki teslihat

I

MÜSTAKBEL HARB SEBEBLERİ

ve

CERMEN İNTİKAMI

Ezümle hükümdarların şahsî hırslarından doğan eski harbler, hiç bir zaruriyet, hiç bir icab seciyesi arz etmezdi. Ma'serî menfa'atlerin mübarezesinden neş'et eden yeni harblerden, daha ziyade müşkilâtla ictinab olunabilir. İskender ve César, fütuhatlarına teşebbüs

etmeyebilirlerdi. Zamanımızda Almanya imparatorunun iradeti, « Hégémonie » ihtiyacı sirrisile bîkarar olan bütün bir milletin temayülâtına galebe etmekden, er gec, bir gün âciz kalırdı.



İngiltere tarafından, ehiren vücade getirilen arazi, tevsi'i fütuhal vasıtasile büyümek fikrinin ba'zı milletlerin müdir mefhumlarından olarak kaldığını gösterir.



Zafer sa'atında arzularını kabul ettirmek galip için kolaydır. Mağlubun mukavemetinin ancak kuvvetle imha edilebildiği ve yeni bir harbin zaruri olduğu güne kadar bu imkân [ya'ni galibin arzularını kabul ettirmek imkânı] tedricen zaiflar.



Galiblerine fa'ik olduklarına mu'tekid olan kavimler inhizamlarına kail olmazlar. Binaen aleyh bîr cermen inikam alma teşebbüsü, müstakbel « Tarih » in en kat'î, en muhakkak vekayi'inden olarak nazarı i'tibare alınabilir.



«Hatırat»ma nazaren (Guillaume) un mefkuresi, kendisine hücum etmeye hiç bir kimsenin cesaret etmemesi için kâfi derecede kuvvetli bir orduya ve bir donanmaya malik olma idi. O zaman unutup du ki böyle vesaiti müdafanın sahibi, bu vasıtaları kendisini rahatsız eden rakiblerden kurtulmak için, isti'malde tehhur etmez. Onu harbe sürükleyen de kuvveti hakkındaki fikri oldu.



Almanyada iki intikam şekli te'emmül olunmaktadır: 10: Silahla; 20: İttisatı ticari ile. İkinci denemenin muvaffakiyeti, ister istemez, birinci şeklin mevki'i fi'le konmasını celb edecektir.



Muazzam teslihat müstesna olarak, Almanyanın bir müstakbel tecavüzünü men' edecek yegâne vasıta, 1871 den evvel olduğu gibi (Almanya) nın muhtar vilayetler haline avdeti olurdu. Prusyanın hakimiyetinden kurtulmak için, mütarekeden sonra bunu bizzat (Almanya) dahi istiyordu. Böyle bir bedaheti, anlamamış olmalarından dolayı müsalahayı yapanlara, müverrihler mutlak hayret edeceklerdir.